

Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. А.П.Гайдара

Відділ у справах розвитку дитячих бібліотек і маркетингу

Діяльність бібліотек, що обслуговували дитяче населення області у 2004 році:

інформаційно-аналітичний огляд

Мережа дитячих бібліотек області складається з 32 одиниць: обласна бібліотека для дітей ім. А.П. Гайдара, 18 РДБ, 12 МДБ, 1 СДБ (с. Рівне Новоукраїнського району); а також – 30 відділів при бібліотеках для дорослих.

У Знам'янському, Олександрійському, Кіровоградському районах та м. Знам'янка на сьогодні окремих бібліотек для дітей не існує. У 2004 р. скорочено бібліотеку для дітей в м. Знам'янка (рішення Знам'янського місьвиконкому від 1.03.2004 р. № 523), закриття якої призвело до скорочення штатної одиниці – завідувачої бібліотекою. При бібліотеці-філії № 3 Знам'янської МЦБС відкрито дитячий відділ (наказ № 10 від 28.04. 2004 р. по Знам'янській МЦБС), бібліотекарями якого є колишні працівники міської бібліотеки для дітей.

Відбулась децентралізація бібліотечної мережі у Новомиргородському та Добровеличківському районах. Загалом, станом на 1.01.2005 року децентралізовано бібліотечну мережу в 9 районах області. У зв'язку з цим, у цих районах бібліотеки для дітей мають статус юридично самостійних закладів. У цьому питанні, до позитиву відноситься складання двосторонніх угод про співробітництво між сільськими бібліотеками та владними структурами, а негативним є те, що багато сільських рад не готові до утримування цих закладів.

В області працюють: 5 директорів Р(М)ДБ, 12 заступників Р(М)ЦБС області по роботі з дітьми; 14 завідувачих міськими, районними та сільською бібліотеками для дітей. У Вільшанській, Гайворонській, Світловодській, Ульяновській РДБ до роботи приступили новопризначені заступники директорів РЦБС по роботі з дітьми.

У всіх бібліотеках ставки працівників відповідали навантаженню. Працівників Новомиргородської МДБ перевели на повні ставки.

Якісний фаховий склад працівників Р(М)ДБ становить 94%.

Не відновлено штатні одиниці в Голованіський та Устинівський РДБ.

Багато років бібліотеки для дітей області стабільно виконують **основні цифрові показники роботи**. За 2004 рік показники „користувачі” та „видача документів” виконано на 103% і 105% відповідно. Бібліотеками області обслужено 134,2 тис. користувачів.

Необхідно відмітити, як позитив, що бібліотекарями приділялось багато уваги обслуговуванню різних категорій користувачів. Так, у порівнянні з 2003 роком на 0,9% зросла кількість обслужених бібліотеками „обдарованих” користувачів-дітей та на 1,5% обслужених дітей в літніх оздоровчих центрах

під час канікул. Усе більше й частіше до дитячих бібліотек звертаються організатори дитячого читання.

Одними з основних процесів діяльності бібліотек є **формування, поповнення та збереження бібліотечних фондів**. На 1.01.2005 року загальні фонди бібліотек становлять 2,759 млн. одиниць. Їх кількість збільшилась на 138 тис. прим. документів до 2003 р.

За 2004 р. до бібліотек надійшло 37,4 тис. прим. книг, що склало 1,3 % до загального фонду, а у порівнянні з 2003 р. - це більше в 1,8 рази.

На загальне поповнення фондів використано таку суму коштів – 98,7 тис. грн., з неї: спонсорська допомога – 50,0 тис. грн.; бюджетні кошти – 33,3 тис. грн.; напрацювання від додаткових платних послуг – 15,4 тис. грн.

За *язиковою ознакою* в 2,5 рази переважає надходження літератури українською мовою.

За звітний рік Р(М)ДБ області *отримували* у середньому 19 назв *періодичних видань для дітей*, сільські бібліотеки - по 2 назви. Сума на передплату періодики виділялась, в основному, з загального фонду бюджету і склала 34,6 тис. грн. Були задіяні також кошти від додаткових бібліотечних платних послуг (3,3 тис. грн.) та спонсорські (3,4 тис. грн.).

Найбільшу кількість назв періодичних видань отримували:

РДБ - Добровеличківська (49); Голованівська (46); Петрівська (40); Новоукраїнська (35);

МДБ - Олександрійська (36); Світловодська ДК (30);

найменшу кількість - Маловисківська (7), Бобринецька (11), Компаніївська (14), Новоархангельська (14), Устинівська (14) РДБ.

Бібліотеки здійснювали *комплектування своїх фондів*, в основному, з таких джерел: обмінні фонди Р(М)ЦБ - 43,5%, обласні бібліотеки - 29%, книжкові магазини -11%, документи, отримані від користувачів замість загублених - 7,6%, дарунки, акції – 6,8%. У порівнянні з минулим роком ці відсотки зросли в середньому в 1,7 рази.

У 2004 р. з фондів бібліотек *вилучено* 67,5 тис. примірників документів.

Не дивлячись на тенденцію зростання бібліотечних фондів, *вибуття документів* до обсягів загального фонду склало 2,5 %. Тобто, списання документів з фондів бібліотек перевищувало надходження на 1,2 %.

Основною причиною вибуття документів є „зношена література”, яка складає понад 60% від загальної кількості вилучених документів. Розподіл вибуття документів за іншими причинами має такий вигляд:

„застарілі” – 12,8%; передача до ОФ – 10,5%; „не профільні” – 9,2%; „загублені користувачами” – 5%; „недостача при переобліках” – 2%.

Обласні показники, такі як „*обертаність фондів*” та „*забезпеченість документами*” у середньому складають відповідно 1,2 та 20,5. Але не раз наголошувалось на тому, що забезпеченість документами „дитячих фондів” бібліотек деяких районів велика, а обертаність - низька, що говорить про застарілий, не актуальний фондовий баласт, від якого ще необхідно звільнитися.

Наприклад:

Бібліотеки районів	Обертаність фондів	Забезпеченість документами
Бобринецького	0,8	36
Добровелечківського	0,5	47,1
Новгородківського	0,5	40,5
Новоархангельського	0,6	36,5
Олександрійського	0,7	46,3
Світловодського	0,9	41

Разом з тим, Р(М)ДБ області мають дані показники низькі, а деякі - при нижчій забезпеченості документів, високу їх обертаність. Наприклад:

Р(М)ДБ	Обертаність фондів	Забезпеченість документами
Бобринецька	1,4	14,7
Голованіська	2,2	9,6
Добровелечківська	1,3	13,5
Долинська	1,3	14,8
Маловиськівська	1,4	13,5
Новгородківська	1,4	13,7
Олександрівська	1,3	15,9
Петрівська	1,6	13
Ульяновська	1,5	14,6
Ф. № 11 Кіровоградської МЦБС	1,4	13,4
Новомиргородська МДБ	1,3	14
ЦМДБ Олександрійської МЦБС	1,8	13,4
Побузька МДБ	2,4	8,1
Ф. № 8 Світловодської МЦБС	2,6	8

Отже, можна констатувати, що бібліотечні інформаційні ресурси для дітей, особливо у сільських бібліотеках, не відповідають в достатній мірі сьогоденним запитам користувачів і потребують якісного оновлення та поповнення.

Набуває певного значення **пошук альтернативних джерел фінансування**. В усіх бібліотеках для дітей (крім Світловодської ДК МДБ) запроваджено додаткові платні послуги. Напрацювання від додаткових бібліотечних платних послуг на рівні 2003 р. - 37 тис. грн., виконання - 120 % до плану. Основний перелік послуг: „оформлення реєстраційних документів”,

користування „нічним абонементом” і „комерційним фондом”, „продовження терміну користування літературою” тощо.

Найбільшу кількість коштів отримали серед РДБ: Новоархангельська – 1,3 тис. грн.; Олександрівська, Петрівська - по 1,0 тис. грн.; серед МДБ: філії №№ 11, 12 та 19 Кіровоградської МЦБС - 1,9; 1,6; 1,1 тис. грн. та ЦМДБ ім. Ю.Гагаріна Олександрійської МЦБС - 2,4 тис. грн.

Різноманітні **форми професійного навчання**, що проводились регіональними методичними центрами, сприяли підвищенню кваліфікації бібліотекарів області. Так, за рік проведено 66 семінарів, з них на базах дитячих бібліотек – 18, разом зі шкільними бібліотеками – 12; відбулось також 50 стажувань, 54 практикуми, 6 шкіл молодого бібліотекаря, 2 тренінги, 6 творчих лабораторій. Працівниками центральних бібліотек здійснено 317 виїздів до сільських бібліотек.

З кожним роком збільшується **кількість виступів у засобах масової інформації**. Так, у 2004 р. було 529 матеріалів у ЗМІ (це – у 1,5 рази більше в порівнянні з 2003 р.), з них: у місцевій пресі – 369; на радіо – 141; на ТБ – 19.

Відбулись деякі позитивні **матеріально-технічні зміни** у бібліотеках. Здійснено ремонти приміщень Долинської, Олександрівської, Петрівської РДБ, філії № 21 Кіровоградської МЦБС та філій №1, №3 Олександрійської МЦБС.

За підтримки голови Новомиргородської міськради міську бібліотеку для дітей переведено в нове приміщення з кращими технічними умовами. Отримала інше приміщення й Новоархангельська РДБ.

Придбано пилососи, фотоапарат, обігрівачі для Бобринецької, Олександрівської районних бібліотек для дітей. Для Олександрійської ЦМДБ ім. Ю.Гагаріна придбано комп'ютер, телевізор та відеотехніку.

Для користувачів бібліотек постійно проводились **культурно-просвітницькі заходи** з метою популяризації історії України, краєзнавства, української мови і літератури, піднесення інформаційної ролі книги, слова та бібліотеки у житті підростаючого покоління.

До 190-річчя від дня народження великого Кобзаря у бібліотеках для дітей області відбулось чимало заходів. Серед них: конкурс знавців творчості Т.Г. Шевченка (Гайворонська РДБ); літературна година “Дзвенять Кобзареві струни”, конкурс читців “Твоя Шевченкіана” (Новгородківська РДБ); конкурс “Мій улюблений вірш Т.Шевченка” (Новоархангельська РДБ); презентація книжкової виставки “Шевченко: знайомий і незнайомий” (філія №13 Кіровоградської МЦБС); літературно-мистецьке свято “Кобзар у вашому домі”, усний журнал “Шляхами великої долі”, літературний вечір для підлітків “Разом з Тарасом шляхами тернистими”, години поезії “Чарівне слово Кобзаря”, “Золоті зерна поезії” (Олександрійська МЦБС); година поезії “Голос Тараса лунає над світом”, літературна вікторина по творчості Т. Шевченка “Полум'яне слово Шевченка в музиці” (Добровеличківська РЦБС); театралізоване свято “Безсмертне слово Кобзаря” (Олександрійська ЦРБ) тощо.

Протягом *Всеукраїнського Тижня дитячої книги* в бібліотеках області також пройшли різноманітні за формами і темами заходи, у центрі уваги яких, була книга, як джерело інформації та навчання. Це: свято “Гімн книзі”,

літературно-заочна подорож “До країни Читайлика” (Компаніївська РДБ); “Книжкові іменини” (Долинська РДБ); літературний ранок “Твій друг – книга” (Устинівська РДБ); літературна подорож “Сторінками улюблених книг” (Гайворонська РДБ); літературне лото “Українські письменники – дітям” (дитячий відділ Олександрійської ЦРБ); літературно-музична композиція “У книжковому королівстві” (Кіровоградська районна бібліотека для дорослих та дітей); “Сорочинський ярмарок” (до 195-річчя від дня народження В.Гоголя), свято книги “Усі ми починаємося з книги” (Олександрійська МЦБС); „Ці розумні друзі – книги” (Світловодська ЦДБ); літературний альманах „За обгорткою цілий світ” та цикл бесід „У гості до літературних героїв” (Світловодська МЦБС); диспут “Книга краща за телебачення” (Світловодська РДБ).

Бібліотеки для дітей області взяли активну участь у проведенні обласної акції *„Дитяча бібліотека – інформаційно-культурний центр з прав дитини”*, яка була присвячена відзначенню 15-ої річниці укладання Конвенції ООН про права дитини, Міжнародному Дню захисту дітей та Рокові сім’ї в Україні. Детально про роботу бібліотек області під час акції можна дізнатися з дайджесту ОДБ ім.А.П.Гайдара *„Дитяча бібліотека – інформаційно-культурний центр з прав дитини”* (Кіровоград, 2004).

До Міжнародного Дня захисту дітей у багатьох бібліотеках відбулись різноманітні свята: літературне - “Дітям землі усміхається сонечко” (Новоархангельський р-н); музичні, спільно з працівниками клубних установ та викладачами музичних шкіл - “Сяйте усмішки, сонцем зігріті!”, “Миру і щастя всім дітям на світі” (Маловисківський р-н); літературно-музичне “Свято дитинства” (Устинівський р-н); тематична бесіда та огляд літератури “Історія святкування Дня захисту дітей”, розважальна програма “Разом з Мальвіною та Буратіно” (Кіровоградський р-н); конкурсно-розважальна програма “Щоб сонцю і квітам всміхалися діти”. У м. Світловодську для багатодітних сімей спільно з міським управлінням юстиції та соціальною службою для молоді було проведено інтелектуально-розважальну програму “Сімейний вогник”.

На виконання Обласної програми відпочинку та оздоровлення дітей на період до 2008 року бібліотеками області було організовано культурне обслуговування дітей під час літніх канікул на пришкільних майданчиках та оздоровчих центрах відпочинку. Влітку бібліотеки стали своєрідними осередками задоволення інформаційно - інтелектуальних потреб юних, щирого та радісного спілкування з книгою. Всього було обслужено понад 5,7 тис. користувачів-дітей.

Розважальні програми, літературно – музичні ранки, вікторини, лото, казкові марафони, конкурси дитячого малюнку, екологічні та фольклорні свята, літературно – поетичні вернісажі мали місце у бібліотеках Вільшанського, Голованіського, Долинського, Добровеличківського, Знам’янського, Олександрійського, Новгородківського, Новоархангельського, Петрівського, Устинівського та інших районів.

Бібліотеки області натхненно працювали в обласних оздоровчих центрах “Жовтень” (село Бірки Олександрівського району), “Колосок” (село Розділля

Компаніївського району), “Лісова пісня” (село Онікеєве Маловисківського району), “Хвиля” (Світловодського району), “Дружба”, “Горняк” (село Войнівка Олександрійського району).

Не залишилися поза увагою такі категорії дітей як, *діти-сироти, діти-інваліди, діти з малозабезпечених та неповних сімей.*

Понад 40 дітей-сиріт, позбавлених батьківського піклування, з малозабезпечених та неповних сімей відпочивали в оздоровчому таборі на базі центру дитячо-юнацької творчості “Зірка” Новоукраїнського району. Для них бібліотекарі провели низку заходів: урок “Я – громадянин України”, годину спілкування “Я – особистість”, літературну подорож “Країна Дивосвіт” тощо.

Працівниками Олександрійської центральної міської дитячої бібліотеки було започатковано новий цикл заходів для дітей, які проходили реабілітаційний період в оздоровчому центрі дитячої лікарні у м. Олександрія. Театралізоване свято “Світ чарівний, світ чудовий”, літературно-музичне свято “Сяйте усмішки дітвори” провели працівники дитячих бібліотек Олександрійської МЦБС для 180 вихованців Пантаївської школи – інтернату та учнів школи № 4 м. Олександрія (для дітей із затримкою психічного розвитку). Для бібліотекарів Олександрійської районної бібліотеки вже стало доброю традицією проведення масових заходів під час літніх канікул в оздоровчому центрі “Дружба”, де відпочивало 110 учнів з Новопраської школи-інтернату, міст Олександрії та Кіровограда. Дітям надовго запам’ятається благодійне театралізоване свято “Подорож до країни Забава”.

До важливих ділянок роботи бібліотек відносяться *центри спілкування юних*, які користуються популярністю у читачів і бібліотекарів. Про це свідчать: 139 клубів, 164 гуртка, 8 віталень, 3 літературні студії, 2 школи.

Серед користувачів бібліотек здійснювалась і *соціологічна робота*: проведено 117 опитувань, анкетувань, досліджень.

У роботу бібліотек впроваджено *40 комплексно-цільових програм* різної тематики.

У *видавничій діяльності бібліотеки* прагнули до урізноманітнення як за формою, тематикою, так і поліграфічним оформленням видань. Серед виданих 40 матеріалів - краєзнавчі та літературні дайджести, буклети, сценарії, методичні поради, рекомендаційні списки, закладки, пам’ятки.

З метою покращення діяльності бібліотек, що обслуговують дітей області, у 2005 році слід звернути увагу на:

- активне запровадження соціологічної роботи в сільських бібліотеках;
- обов’язкове внесення до планів роботи бібліотек заходів з питань підвищення кваліфікації працівників сільських бібліотек, які, безпосередньо, будуть проходити на базах Р(М)ДБ;
- розширення видів додаткових бібліотечних платних послуг, наприклад, таких, як: підготовка фактографічних, аналітичних довідок, сценаріїв, рефератів на замовлення; продовження терміну користування літературою; проведення заходів на замовлення; видача особливо цінної літератури під заставу; надання установам і

організаціям приміщення в оренду для проведення мистецьких, культурно-просвітницьких, громадських заходів.

Додаток
до інформаційно-аналітичного
огляду бібліотек, що обслуговували
дитяче населення області
у 2004 році.

*Заходи для користувачів,
що проводились за основними напрямками роботи
у бібліотеках області для дітей*

**Збереження бібліотечних фондів
та
виховання бібліографічно-інформаційної культури.**

Працівниками **Боборинецької РДБ** підготовлено, випущено та презентовано користувачам рекомендаційний бібліографічний покажчик “Літературна Бобринеччина”.

Вільшанська РДБ приділяла належну увагу груповому інформуванню користувачів за віковими категоріями. Так, для батьків користувачів дошкільників та учнів 1-2-х класів було складено рекомендаційно-інформаційний список “50 кращих книг Вашій дитині”. Серед школярів 3-4-х, 5-6-х та 8-9-х класів розповсюджено списки літератури “Різнолика карусель”, “Всесвіт цікавих книжок”, “Знайомтесь: “золотий” фонд літератури”.

У Голованівській РДБ оформлено інформаційний стенд “Календарик-нагадайлик”, організовано виставку періодичних видань “Калейдоскоп газет і журналів”, проведено День інформації “Естафета пам’яті”, День бібліографії “У гості до тітоньки Енциклопедії”, інформаційну годину “Сторінками улюбленого журналу “Барвінок”.

Користувачам **Долинської РДБ** надіслано 235 індивідуальних інформацій, проведено 12 бібліотечно-бібліографічних занять згідно координаційного плану роботи, складеного спільно зі школами міста. Цікавими видались заходи: інформаційно-рекламна година “Завітайте до бібліотеки: ми вам розповімо про себе”, урок інформаційної реклами “Лабіринти бібліотеки для дітей”.

Бібліотекою та її користувачами відремонтовано 980 книг.

При **Добровеличківській РДБ** відреставровано 1500 книг для дітей молодшого шкільного віку практикантами з навчально-виробничого комбінату та членами бібліотечного гуртка “Книжкова лікарня”.

Не один рік, серед користувачів, РДБ проводить акцію “Подаруй бібліотеці книгу”. Так, у 2004 р. читачі презентували бібліотеці 58 книг.

Бібліотекарями **Компаніївської РДБ** випущено низку інформаційних списків нової літератури на допомогу учням, проведено гру “Бібліоерудит”. Бібліотечні ігри “Юні читайлики”, “Чи уважний ти читач?” відбулись у Мар’ївській, Червоновершській, Полтавській сільських бібліотеках.

Світловодською РДБ було складено 10 індивідуальних планів читання, 14 рекомендаційних списків літератури. Цікаво пройшли заходи: День дитячих журналів, презентація журналу “Вулик”, читацька олімпіада.

Бібліотекарі організували книжкову виставку “Друге життя книги”, на якій було представлено декілька десятків книг з 600 відремонтованих.

Працівники **Світловодської ДК МДБ** спільно з членами бібліотечного клубу “Колобок” дали друге життя 500 примірникам книг.

У **5-ти дитячих бібліотеках Кіровоградської МЦБС** інформаційно-бібліографічна робота була невід’ємною частиною їхньої діяльності. Щоквартально у бібліотеках готувались списки нових надходжень, оформлювались інформаційні зони, на яких представляли картотеки та банки даних різної тематики: “Відроджені імена”, “Наша служба допоможе”, “Видатні земляки – мої сучасники”, “Сімейні поради”, “Абітурієнт - 2004”, “Банк усіляких цікавинок”, “Батькам про права дитини”, “Новини для родини”.

Бібліотеки працювали над створенням бібліографічної продукції у вигляді буклетів і закладок : “250 років місту Кіровограду”, “Перша допомога в гострій стресовій ситуації”.

У **філіях №№ 19, 5** оформлено краєзнавчий куточок і візуальні дайджести “Люби і знай свій край – перлину рідної країни” та “Як не загубити своє майбутнє”.

Колеги з **Олександрійської ЦДБ ім.Ю.Гагаріна (Олександрійська МЦБС)** як завжди прагнули до нових форм в інформаційно-бібліографічному обслуговуванні. Так, протягом року бібліотекою було охоплено 6 групових і 20 індивідуальних абонентів. Читачі отримали 10 інформаційних списків та 194 індивідуальні повідомлення. Працівниками проведено 7 бібліографічних оглядів, 15 вікторин, конкурсів, ділових та ситуаційних ігор, 37 бібліотечних уроків. Підсумком ББЗ став Тиждень бібліографії “Острів скарбів”, який видався цікавим і неординарним. Так, кожен з семи днів Тижня налічував екскурсію та 2-3 заходи. Наприклад, наймолодших користувачів бібліотеки було запрошено до країни Мудрагелії, а молодші школярі мандрували “Читай-містом” та “Країною Знань”. Учні середніх і старших класів вирушали у подорож “За словниками від А до Я”, а також демонстрували свої знання в ерудит-лото та мали змогу побувати на Літературному балі. Під час Тижня бібліотеку відвідували не лише учні шкіл міста, а й селищ Звенигородка, Користовка, Протопопівка, Мартоіванівка, Перемога. Усього на заходах побувало 737 дітей.

Працівниками бібліотеки започатковано нестандартну форму роботи з користувачами - День вибачення боржників.

Нові інформаційні технології внесли зміни у традиційний режим обслуговування відвідувачів ЦДБ. Так, безплатний та безперешкодний доступ до Інтернет дав можливість 304 користувачам задовольнити свої інформаційні запити. Також, у жовтні 2004 р., на базі ЦДБ розпочато роботу по створенню “Віртуальної школи для малечі”.

Бібліотека і сім'я.

Не залишається осторонь робота з сім'єю в багатьох бібліотеках ***Вільшанської РЦБС***. У РДБ і сільських філіях для юних користувачів та їхніх батьків проводять Дні відкритих дверей, дошкільника, батьків. Під час таких заходів, запрошені можуть переглянути книжкові виставки, наприклад, “Без сім'ї немає щастя на землі”, “Бібліотека для сім'ї”, ознайомитись з сімейними куточками “Для Вас, батьки”, “Про сімейне читання”, взяти участь у бенефісі “Читаюча сім'я”.

Внесли різноманітність у цей напрям роботи й бібліотекарі ***Компаніївської РЦБС***. Так, ***Роздольська с/б*** до Дня сім'ї влаштувала конкурс сімей “Мама + Тато = Я”, організувала книжкову виставку з її оглядом “Академія домашнього затишку”. У ***Гарманівській с/б*** до цієї дати відбувся конкурс ерудитів “Родина, як зірка єдина”. У ньому взяли участь 4 сім'ї, які змагалися за такими етапами: “Сімейний анекдот”, “Віночок українських пісень”, “Сімейний портрет”, а також - у грі “Поле чудес”.

У минулому році продовжив свою роботу “Клуб сімейного читання” при ***Маловисківській РДБ***. Засідання клубу були різноплановими. Це не лише бесіди та огляди літератури, а й презентації книг та журналів, конкурс малюнків “Моя золотокоса Вись”, свято книг, зустріч з лікарем тощо.

Протягом року на підтримку та виконання регіональної програми “Українська родина” колеги з ***Олександрійської РЦБС*** провели низку заходів. Так, у всіх бібліотеках системи відбулись: День відкритих дверей “Країна дитячих мрій”, районна акція “Чорнобривців насіяла мати”, свято “Батьки і діти. Нероздільне одвічне коло!”. У дітей і батьків користувались популярністю засідання клубів “Сімейна вітальня” (***дитячий відділ Червонокам'янської с/б***) та “Світ родини” (***дитячий відділ при ЦРБ***).

Справжнім осередком сімейного спілкування став гурток по вивченню англійської мови “School“, що діє другий рік при ***Олександрійській ЦМДБ ім. Ю.Гагаріна***. Для членів гуртка та їхніх батьків проводились вечори відпочинку, конкурси, вікторини.

Бібліотека сімейного читання (ф. №18 Кіровоградської МЦБС) провела родознавчий вечір “Хай славиться рід наш, сім'я та родина”. Під час заходу присутні переглянули книжкову виставку “Для турботливих батьків і талановитих дітей”, взяли участь у письмовому тесті, конкурсах “Чи знаєте ви своїх дітей?”, “Чарівна пелюстка”, “Чекаємо з роботи маму”, відповідали на питання вікторини.

Бібліотечний маркетинг.

Соціокультурна діяльність.

Традиційними стали у **Бобринецькій РДБ** проведення зимових шахових турнірів та конкурсу читців серед школярів міста. Спільно з Будинком дитячої творчості було організовано літературно-мистецький конкурс “Чарівні пальчики”.

Справжнім літературним святом стало вручення районної літературної премії ім. С.Шеврякова, яке відбулось у **Голованівській РДБ**. До цього заходу долучилася група письменників і митців з Києва та Дніпропетровська. Серед гостей були: заслужені художники України М. Стратілат, І.Черниш, поетеса Леся Степовичка, поет-перекладач В. Ткаченко, головний редактор журналу “Ятрань” С.Ткаченко, донька С. Шеврякова - В. Бондаренко.

У **Новгородківській РДБ** мав великий успіх серед відвідувачів День відкритих дверей. Дошкільники та учні 1-х класів отримали право на безплатні запис до бібліотеки та на читання періодики і книг з комерційного фонду. Також діти отримали візитні картки дитячої бібліотеки.

Творчою була співпраця **бібліотеки ЦДМБ ім. Ю.Гагаріна Олександрійської МЦБС** з редакцією місцевої газети “Городской курьер”. Тут бібліотекарі займались підготовкою та випуском дитячої сторінки “Детская площадка”, яку наповнювали ребусами, кросвордами, шкільними анекдотами, цікавими історіями.

Під час зимових канікул працівники бібліотеки виступали благодійниками. Для дітей ліквідаторів аварії на ЧАЕС організовували новорічні ранки “Йде у наш святковий зал новорічний карнавал”.

У зв'язку з Роком польської культури в Україні **бібліотеки Кіровоградської МЦБС** взяли активну участь у його відзначенні низкою заходів таких, як: книжково-ілюстративні виставки “Польська культура на українській землі”, “Минувшина і сучасність Польської держави”; літературно-музичні огляди, бесіди про творчість Г.Сенкевича, С.Лема, Ф.Шопена та ін.

Соціологічна робота.

За даними міні-анкети “Краща книга року”, в якій взяли участь 70 респондентів-користувачів **Долинської РДБ**, з'ясувалось, що популярністю користуються пізнавально-навчальні книги: “Універсальний довідник школяра”, “Енциклопедія українознавства”, “100 найвідоміших українців”, Д.Роллінг “Гаррі Потер”, альманах “Боковенька – 2003”, а також книги з серії “Я пізнаю світ”, “Що? Як? Чому?”, “Світ навколо нас”, “Усе про все”.

У **дитячих бібліотеках (ф. №№ 11, 12, 13, 19, 21) Кіровоградської МЦБС** постійно проводяться індивідуальні міні-обговорення “Що тебе схвилювало?”, експрес-опитування “Книга року”, бліц-опитування “Чи уважний ти читач?”, інтерв'ю “Комп'ютер в бібліотеці: іграшка чи засіб освіти?”, анкетування серед батьків “Ви читаюча сім'я?” та ін. У всіх бібліотеках системи відбувся оригінальний захід – День читацької критики-під час якого, користувачам було запропоновано експрес-опитування “Як Вас обслужили?” та міні-анкету “Ваші пропозиції щодо покращення роботи бібліотеки”. Підсумки цього заходу було розглянуто на Раді при директорі. На

основі зібраної інформації вироблено конкретні рекомендації, внесено корективи у розвиток інформаційних ресурсів і послуг щодо покращення позитивного іміджу бібліотек.

“Глибше вивчати уподобання кожного користувача” – девіз *бібліотек Олександрійської РЦБС*. Для цього використовуються анкетування серед різних категорій користувачів майже в усіх філіалах системи: “Чи вмієте ви читати?”, “Бібліотека очима дітей”, “Сім’я. Дитина. Закон”, “Я і мої права”, “Бібліотека. Книга. Сім’я”.

З метою визначення місця книги в житті користувачів *Світловодська РДБ* провела соціологічні дослідження “Мій читацький портрет” і “Бібліотека в твоєму житті”.

Анкетування “Бібліотека в моєму житті”, “Якою я бачу бібліотеку”, опитування “Як я ставлюсь до бібліотеки?” серед читачів *Ульяновської РДБ* дали змогу бібліотечним працівникам виявити роль та престиж дитячої книгозбірні у повсякденному житті школярів.

Комплексно-цільові програми бібліотек.

Бобринецькою РДБ розроблено КППЦ “Ким бути? Яким бути?”, спрямовану на виявлення та допомогу в профорієнтації школярів середнього та старшого шкільного віку, робота за якою буде проводитись у наступному році.

У 2005 р. будуть здійснюватись заходи згідно розробленої КППЦ “Сім’я, родина, Україна” у *Новоградівській с/б Новгородківської РЦБС*.

Протягом року *Онуфрївська РДБ* працювала за КППЦ “Пізнаємо світ дитини”, у рамках якої відбулись різні заходи. Серед найцікавіших: виставка дитячих саморобок “Винахідники і дотепні ідеї”, усний журнал про пісенну красу українського народу “Пісня, що живе віками”. Журнал складався з таких сторінок: “Українська народна пісня - скарбниця поетичної творчості народу”; “Родинно-побутові пісні”; “Лірична пісенність”. Кожну сторінку було озвучено українською народною піснею. У цих заходах залюбки взяли участь учні школи естетичного виховання.

У *Світловодській РДБ* діяла КППЦ “Бібліотека - юним”, заходи якої зазначено у розділах даного додатку.

Організаційно-методична робота.

Працівники *Вільшанської РДБ* надавали індивідуальні та масові консультативні поради своїм колегам з сільських бібліотек за такими темами: “Імідж бібліотекаря. З чого він починається?”, “Маленькі таємниці у роботі з “важкими підлітками”, “Бібліотекаря повинен знати...” тощо.

У *Добровеличківському районі* хороший результат дають такі методичні заходи, як взаємоперевірки бібліотек. Це дає можливість двом бібліотекарям с/б ознайомитись з роботою колеги, перейняти досвід, поділитись своїм. Бібліотекарям-початківцям подобається відвідувати районну Школу бібліотечної майстерності, де досвідчені працівники передають свої знання, діляться професійними здобутками.

У *Маловисківській РДБ* виважено поставились до аналізу роботи с/бібліотек з користувачами дітьми. Як з’ясувалось, у роботі бібліотек системи повільно впроваджуються нові форми роботи, не дивлячись на відповідні

консультації, рекомендації, які надаються з боку методичного центру. Проблемним у роботі с/б залишається питання реклами та соціологічна робота. Основні причини, безперечно, залежать від людського фактору, а також в незадовільній матеріально-технічній базі с/б. Як висновок, працівникам РДБ, слід суворіше контролювати виконавчу дисципліну, надавати більш конкретизовані консультативно-методичні поради.

Допомога бібліотеки у навчальному процесі школярів.

Виходячи зі своїх можливостей, бібліотеки **Вільшанської РЦБС** надавали допомогу користувачам у глибшому оволодінні шкільними знаннями. Так, організовувались та проводились: книжкові виставки „Все починається зі школи”, „Довідкове бюро школяра”, „Букварикова скарбниця”; пізнавальні години „Навколо світу за урок”, „Подорож в країну Зоологія”; хвилини цікавих повідомлень „Про що не розповів підручник”; Тижні української мови, історії та географії тощо.

Бібліотеки Голованіського району приділяють належну увагу цьому напрямку роботи. Так, у **РДБ та Побузькій МДБ** з 22 по 29 вересня пройшов Тиждень В.О.Сухомлинського з цікавою та різноманітною програмою заходів. Серед них: книжкові виставки „Добротворець з Павлиша”, „Людина починається з добра”; літературно-музична година „Стежина любові і добра”; уроки мислення „Зерна мудрості”.

До Міжнародного Дня рідної мови у **Новоселівській с/б** відбулось свято „Наша мова барвінкова” та усний журнал „Квітни, мово, зірницями слова”. У **Перегонівській с/б** проведено конкурс знавців „Історія стародавнього світу”, а в **бібліотеці с. Крутеньке** відбулась математична вікторина „Два на чотири”.

Працівники **Долинської РДБ** спільно зі школою естетичного виховання провели цикл тематичних уроків народознавства “Українська вишиванка”, “Від зими до зими полинемо в свята ми”, а також літературний калейдоскоп “Писемність та мова українського народу”, інформаційне повідомлення “Українська мова серед східнослав’янських мов”.

Добровеличківською РДБ проведено географічний калейдоскоп “Гей, нові Колумби й Магелани, напнемо вітрила давніх мрій” та історичний КВК.

Бібліотеки **Компаніївської РЦБС** акцентували увагу на предметних тижнях, в яких з задоволенням брали участь школярі. Наприклад, у **Полтавській с/б** проведено Математичний тиждень, під час якого відбулись такі заходи: КВК, математична гра “Еники-беніки”, зоряна математична година та інші.

У **РДБ** проходив Тиждень знань, до якого організовувались книжкові виставки, інформіна “Що? Де? Коли?”, вікторина “Загадковий світ географії”, літературне лото, інтелектуальна гра “Найрозумніший”.

“Шануй свою культуру” під такою назвою пройшли масові заходи до Дня слов’янської писемності і культури в бібліотеках **Маловисківського району**.

У **Павлишській м/б №1 Онуфрійвської РЦБС** до дня народження педагога-земляка В.О.Сухомлинського відбулись “Педагогічні читання”, в яких взяли участь вчителі, діти – читачі бібліотеки, письменники.

У бібліотеках Олександрійської МЦБС практикувались пізнавальні години: гра “Мальовничий дивосвіт математичний”, географічний конкурс “Змагання з Мюнхаузеном”, цикл бесід-оглядів “Я пізнаю світ” тощо.

Популяризація краєзнавства.

Бобринецька РДБ для своїх користувачів організувала та провела цикл коментованих читань за краєзнавою книгою “Бобринеччина від найдавніших часів до сьогодні”.

Одним з головних напрямів роботи **Вільшанської РДБ** є краєзнавчий. У бібліотеці постійно діє книжкова виставка “Рідне село і наші земляки-письменники”. За звітний період працівниками проведено бесіду про історичне минуле району “Краю мій, хто любить тебе як я?”, вікторину “Чи знаєте ви твори Ю.Олеші?”, здійснено методичну розробку, присвячену історико-краєзнавцю Гуржосу “Моя душа як промінь сонця”. Багато років при РДБ працює клуб “Другарче”. Його відвідують діти, що мають болгарське коріння. Засідання клубу різнопланові. Це й зустрічі з цікавими людьми, місцевими краєзнавцями, організація екскурсій до краєзнавчого музею, проведення бесід, вікторин тощо.

У **Гайворонській РДБ** відбулась зустріч з поетесою-землячкою Мариною Джус, а також презентація її книги “І слів буденних незбагненні чари”, під час якої поетеса подарувала всім присутнім свої книжечки з автографами.

При кожній с/б Голованівського району створено краєзнавчий куточок, де збираються матеріали про історію рідного села, його мешканців, проводяться краєзнавчі конкурси дитячих творів “Село моє, для мене ти єдине”. А бібліотекар **с. Троянки** започаткувала краєзнавчі четверги. У бібліотеці ведуться літописи: “Історія нашого села”, “Кращі трудівники Троянки”, “Звичаї, традиції троянців”, а також фотоальбом “Таланти твої, рідна земле” тощо.

Як завжди чимало заходів, присвячених талановитим землякам, проводила **Долинська РДБ**. Це: літературна година “Безсмертна казка Ю.Олеші”; літературний вечір, з нагоди 65-ліття Т.Журби з представленням її книги “Трім на голе дерево” та книжкової виставки “З долонь моїх зростає доброта”; презентація книги Л.Баранової “Капелюшок для киці”; зустріч з письменником В.Журбою; День краєзнавства “Мій край – моя історія жива”.

Бібліотекарі Олександрійської РЦБС разом з працівниками ДЮЦу, відділом освіти райдержадміністрації та місцевими краєзнавцями ведуть краєзнавчо-пошукову роботу. Наприклад, колеги з **дитячого відділу Новопразької бібліотеки** провели спільно з учнями школи краєзнавчий рейд “Знайомтесь: видатні люди селища” по місцях, де жив Д.Чижевський. Краєзнавчі години “Край мій, гордість моя” відбулись у **Войнівському, Олександрівському, Червонокам’янському філіалах**.

При **Глинській с/б Світловодської РЦБС** діє кімната-музей, де зібрано багато експонатів, що розповідають про історію села та його жителів. А при бібліотеці **с.Подорожнє** одну залу оформлено як “бабусина світлиця”, де й проходять усі заходи по народознавству. Сільським бібліотекам належить

чимала роль у підготовці та проведенні свят, які вже стали традицією – День села. Тут організуються книжкові та фото виставки, зустрічі з видатними земляками, проводяться конкурси, виставки малюнків тощо.

Регулярними стали зустрічі з письменниками-земляками, членами літературного об'єднання “Літо” у **Світловодській РДБ**. Тут відбулась зустріч з заслуженим працівником лісового господарства Б.К.Томашевським, який довгий час очолював Світловодський лісгосп. Про життєві орієнтири та роботу в лісному господарстві він розповів у книзі “Спогади лісовода”. Презентація цієї книги пройшла під назвою “Садити ліс для вас – це значить жити, а жити – значить садовити ліс”. Один примірник книги було подаровано читачам бібліотеки.

На краєзнавчій альманах “Кам’яна симфонія” до **Кіровоградської МЦДБ (ф.№11 Кіровоградської МЦБС)** завітали працівники обласної організації охорони пам’яток історії та культури, які розповіли чимало невідомого юним користувачам про місто над Інгулом. Цікавим видався конкурс “Кіровоградка - 2004” серед дівчаток-дев’ятикласниць, який організували та провели працівники бібліотеки. Учасниці повинні були добре знати історію краю, його традиції та звичаї, а також книги письменників-земляків. Неабиякий інтерес у читачів МЦДБ викликала презентація книги місцевого краєзнавця С.І.Шевченка “Кіровоградщина у роки Великої Вітчизняної війни”.

Екопросвіта у бібліотеках.

Дитячими бібліотеками області проводиться велика робота по охороні природи та навколишнього середовища за допомогою різноманітних заходів. Так, наприклад, у **філіях Вільшанської РЦБС** пройшли ековікторини “Вгадай цю травинку”, еколабіринт “Цілющі скарби мого краю”, екогодина “З блакитного джерельця”, уроки здоров’я “Будьмо здорові разом”, “Спорт давній та вічно молодий”, літературно-екологічна гра “Пепі Довгапанчоха в країні Здоров’я”.

Користувачі **Гайворонської РДБ** здійснили заочну екскурсію “Природа – рідний край, люби, бережи, знай” до сіл Котовка, Соломія, Хащевато, під час якої познайомились не лише з їхньою природою, а й з історією сіл та знаними місцевими людьми. Підсумком заходу була вікторина.

Бібліотекарі **Компаніївської РЦБС** за допомогою науково-пізнавальної та художньої літератури намагаються закласти читачам-дітям основи екокультури, сформувані вміння та навички користуватися природними багатствами.

Так, під час “Поїздки в екодільжансі” читачі **Гарманівської с/б** побували біля річки, поля, лісу, парку. На цих “зупинках” вони слухали розповіді та відповідали на питання гйда-бібліотекаря.

А користувачі **Голубівської с/б** мали змогу слухати бесіди у створеному еколекторії “Природа – наш дім”.

РДБ провела цикл заходів “Земля. Екологія. Проблеми”, до якого входили вікторина, усний журнал, екологічне “Поле чудес”, конкурс віршів про природу та заочна подорож до державного заповідника “Хутір Надія”.

З метою узагальнення знань учнів про значення екосередовища для життя людей, протягом року *при дитячому відділі ф.№ 2 Знам'янської МЦБС*, функціонував екоклуб “Джерельце”.

В *Онуфріївській РДБ* відбувся еколого-валеологічний день “Не рубай ялинку, краще гілочку прикрась”. У цей день відбувся диспут про бережливе ставлення до навколишнього середовища, урок-практикум “Виготовлення ялинкових прикрас”, бесіда “ Вічно зелена красуня”, з якої дізналися, що ялинка – помічниця людині в будівництві та медицині.

У *філіалах Олександрійської РЦБС* відбулись цикли екоуроків “Жива душа природи”, “Серцем доторкнись краси” та Тижні здоров'я.

Діти як ніхто мають тісний зв'язок з природою, а тому є активними учасниками заходів, що проводять *сільські бібліотеки Світловодської РЦБС*.

Так, *бібліотека с. Подорожнє* вже 3-й рік працює за КПЦ “Природа і людина: тривога сьогодення”. Мета даної програми – різнобічне висвітлення питань охорони природи та бережливе ставлення до неї. Тут проводяться уроки флористики, ековікторини, конкурси, екскурсії на Барвінкову гору. У *Скалівській с/б* цікаво пройшов конкурс творчих робіт “Блакитними очима у вічі нам дивиться вода”, присвячений Всесвітньому Дню води. Ініціатором конкурсу виступило управління каналу Дніпро-Інгулець. У конкурсі взяли участь 38 дітей, які представили 26 малюнків, 1 аплікацію, 11 письмових творів. Хід заходу висвітлювався у всеукраїнській газеті “Урядовий кур'єр”.

До Дня довілля та Дня Землі у *Світловодській РДБ* було організовано та проведено: виставку-гербарій „Дивоцвіт моєї Землі”, урок-подорож „Країна Квітляндія”, літературно-екологічний вечір „Збережемо Землю голубою і зеленою”, ековікторина „Цілющі скарби України”.

Як констатують бібліотекарі *Олександрійської ЦМДБ ім. Ю.Гагаріна (Олександрійська МЦБС)*, серед їхніх користувачів набуває актуальності екологічна тематика. Так, найкращу оцінку читачів отримали заходи: конкурс „Екомлин”; година спілкування „Охороняти природу – охороняти Батьківщину”; літературно-екологічна мандрівка „Барвінковими стежинами”; година цікавих повідомлень „Про що розповідає географічна карта”; круглий стіл „Чому природа мстить людині”.

У *дитячих бібліотеках Кіровоградської МЦБС* проведено: конкурси екомалюнка та витинанок „Розкажи про природу рідного краю”, „Весняні першоцвіти”, експозицію „Кришталеві джерела” (*ф. № 21*); пізнавальну хвилинку „Усвіті тварин”, КВК „Любимо природу”, ранок „Новорічна екоказка в листопаді” порушив не по-дитячому серйозне питання фінансування екологічних програм (*ф. № 12*).

Організація змістовного дозвілля та виявлення здібностей юних користувачів.

Для вихованців школи-інтернат *Бобринецькою РДБ* спільно з БДТ проведено свято до Міжнародного Дня захисту дітей „Зорепад талантів”. А до

Всесвітнього Дня книги відбулась зустріч з юними поетами міста „Проба пера” та презентація виставки робіт гуртківців БДТ „Берег дитинства”.

Вільшанською РДБ розроблено цикл бесід „Знайомтесь: обдарована людина”, що проводились протягом року. Також організовувалась виставка малюнка „Сам собі художник”. На цій виставці свої роботи мав змогу розмістити кожен читач бібліотеки. Познайомитися з виробами скульптурного та гончарного гуртків відвідувачам бібліотеки допомогла виставка „Творчість юних”, яка постійно функціонує в дитячій бібліотеці. У с/б району організовувались вечори-зустрічі з народними умільцями „Дорога вічна до краси”, літературно-музичні вечори „Немає іншого шляху як музика”.

Для користувачів бібліотеки **с. Солгутово (Гайворонська РЦБС)** організовували зустріч із самодіяльними художниками рідного села „Берег любові”, де вони представляли свої картини і роботи з дерева. Бібліотекарі **с. Долинівка** провели конкурс „Юні пробують перо”, де діти представили свої поетичні рядки. Найкращі вірші було надруковано в збірці „Я співаю про Долинівку свою”.

Члени гуртка „У світі казки” при **Долинській РДБ**, крім широкого вивчення казок народів світу, складають і свої казки, які потім друкуються на сторінках газети „Долонька”.

У рамках обласної програми „Обдаровані діти і молодь Кіровоградщини” у **дитячому відділі** при **ф.№ 1 Знам'янської МЦБС** проводились такі заходи: конкурс на виразне читання віршів українською мовою „Мого народу гілочка тернова”; виставка творчих робіт „Умілі рученята”; музичний марафон „Співає Україна”.

Для учнів середнього шкільного віку **Маловисківська РДБ** спільно з відділом у справах сім'ї та молоді райдержадміністрації організували та провели свято творчості. На свято були запрошені самодіяльний композитор П.Лойтра, керівник гуртка вишивки БДЮТ Ж. Ткаченко, юна співачка Настя Мельник, а також діти, які пишуть оповідання та казки. Юним користувачам РДБ композитор подарував декілька своїх пісенних збірок.

У **дитячому відділі** при **Олександрійській ЦРБ (Олександрійська РЦБС)** розпочала свою роботу літературна студія „Паросток”, яку очолила місцева поетеса Н.Ф.Фесенко.

У **бібліотеках Новомиргородського району** проводилась низка конкурсів, виставок творчих робіт юних користувачів „Дивограй дитячої фантазії”, „Коли таланти алмазом світять”, „Талановиті пальчики”, „Інтелектуальні, творчі, здібні”. При **МДБ** працює літературна студія „Обрій”, основна мета якої - це залучення юних користувачів до мистецтва живого слова. Продовжував свою діяльність Центр „Академія душі” при Капітанівській с/б. Серед найбільш цікавих та популярних заходів, що проводились, як для юних, так і для їхніх батьків, називаються такі: „Сократівські бесіди”, „Серйозно про несерйозне”, День медичної інформації, лекції, сімейні уроки, а також рольові, сенситивні та арт-тренінги.

250-річному ювілею м. Кіровоград **дитячі бібліотеки Кіровоградської МЦБС** присвятили фестиваль дитячої та юнацької творчості „Кіровоград

очима дітей”. У заключному турі взяли участь 62 учасники, серед них 12 дітей-інвалідів. Діти змагалися в 3-х номінаціях: „Кращий поет”, „Кращий художник”, „Кращий майстер ужиткового мистецтва”.

Олександрійська ЦМДБ ім.Ю.Гагаріна (Олександрійська МЦБС) надає відвідувачам можливість знайти й утвердитись у своїх здібностях шляхом різноманітних конкурсів та вернісажів: „Україна очима дітей”, „Увійди в природу другом” (для юних художників); „Рядки поезії чарівні” (для юних літераторів); „Квітковий вернісаж” (серед членів гуртка „Декоративні квіти”); „Моє місто – мій світ” (спільно з фотографувцями „Колорит”). Учні школи „Гранд-форум” представляли кращі художні роботи на виставці „Яке це щастя в світі жити”, а члени клубу „Орієнтир” - вироби з глини, пластиліну, хутра, тканин, гудзиків, а також – аплікації, орігамі, вишивки. Загалом, згідно картотеки „Юні таланти”, користувачами бібліотеки є: 15 художників; 5 поетів; 10 танцюристів; 8 акторів; 13 спортсменів; 11 музикантів; 5 фотографів; 3 модельєра; 2 майстрині вишивки.

Аналіз та узагальнення матеріалу

Л.Босюк,

провідний методист

відділу у справах розвитку

дитячих бібліотек і маркетингу